

UZBEKISTAN

LANGUAGE & CULTURE

TIL VA MADANIYAT

ISSN 2181-922X

2023 Vol. 2

www.navoiy-uni.uz
www.uzlc.navoiy-uni.uz

O'ZBEKISTON

ISSN 2181-922X

O‘ZBEKISTON:

TIL VA MADANIYAT

UZBEKISTAN:

LANGUAGE AND CULTURE

2023 Vol. 2

**www.navoiy-uni.uz
www.uzlc.navoiy-uni.uz**

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti

Bosh muharrir: Shuhrat Sirojiddinov

Bosh muharrir o'rinbosarlari: Nodir Jo'raqo'ziev
Ziyoda Teshaboyeva

Mas'ul kotiblar: Ozoda Tojiboyeva
Sanjar Mavlyanov

Tahrir kengashi

Hamidulla Dadaboyev, Mustafo Bafoyev, Samixon Ashirboyev, Shodmon Vohidov (Tojikiston), Qozoqboy Yo'ldoshev, Farxod Maqsudov, Adham Ashirov, Zohidjon Islomov, Bahodir Karimov, Almaz Ülvi (Ozarbayjon), Shamsiddin Kamoliddin, Roza Niyozmetova, Aftondil Erkinov, Uzoq Jo'raqulov, Sulton Normamatov, Dilnavoz Yusupova, Murtazo Sayidumarov, G'aybulla Boboyorov, Dilorom Ashurova, Nozliya Normurodova, Odinaxon Jamoldinova.

Tahrir hay'ati

Nazef Shahrani (AQSH)	Abdulaziz Mansur (O'zbekiston)
Elizabetta Ragagnin (Italiya)	Timur Xo'jao'g'li (AQSH)
Ahmadali Asqarov (O'zbekiston)	Tanju Seyhan (Turkiya)
Isa Habibbeyli (Ozarbayjon)	Xisao Komatsu (Yaponiya)
Akmal Nur (O'zbekiston)	Alizoda Saidumar (Tojikiston)
Akrom Habibullayev (AQSH)	Nikolas Kantovas (Buyuk Britaniya)
Bahtiyar Aslan (Turkiya)	Akmal Saidov (O'zbekiston)
Emek Üşenmez (Turkiya)	Mark Toutant (Fransiya)

“O'zbekiston: til va madaniyat” jurnali – lingvistika, tarix, adabiyot, tarjimashunoslik, san'at, etnografiya, falsafa, antropologiya va ijtimoiy tadqiqotlarni o'rganish kabi sohalarni qamrab olgan akademik jurnal.

Jurnal bir yilda to'rt marta chop etiladi.

Jurnalning maqsadi – ko'rsatilgan sohalarga oid dolzarb mavzulardagi bahs-munozaraga undaydigan, yangi, innovatsion g'oyalarga boy, o'z konsepsiyasiga ega bo'lgan tadqiqotlarni nashr etishdir.

Ingliz, rus va o'zbek tillaridagi, shuningdek, boshqa turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi. Iqtisodiy tahlillar hamda siyosatga oid maqolalar e'lon qilinmaydi.

Jurnalda kitoblarga yozilgan taqrizlar, adabiyotlar sharhi, konferensiyalar hisobotlari va tadqiqot loyihalari natijalari ham e'lon qilinadi. Mualliflar fikri tahririyat nuqtayi nazaridan farq qilishi mumkin.

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti.

O'zbekiston, Toshkent, Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos Hojib ko'chasi, 103.

Email: uzlangcult@gmail.com
Website: www.uzlc.navoiy-uni.uz

Alisher Navo'i Tashkent State University of the Uzbek Language and Literature

Editor-in-Chief:

Shuhrat Sirojiddinov

Deputy Editors in Chief:

Nodir Jurakuziev
Ziyoda Teshabaeva

Executive secretaries:

Ozoda Tajibaeva
Sanjar Mavlyanov

Editorial board

Hamidulla Dadaboev, Mustafo Bafoev, Samikhan Ashirboev, Shodmon Vohidov (Tajikistan), Qozoqboy Yuldashev, Farhad Maksudov, Adham Ashirov, Zohidjon Islomov, Bahodir Karimov, Almaz Ülvi (Azerbaijan), Shamsiddin Kamoliddin, Roza Niyozmetova, Aftondil Erkinov, Uzoq Jurakulov, Sulton Normamatov, Dilnavoz Yusupova, Murtazo Sayidumarov, Gaybulla Babayarov, Dilorom Ashurova, Nozliya Normurodova, Odinakhan Jamoldinova.

Editorial Committee

Nazif Shahrani (USA)	Abdulaziz Mansur (Uzbekistan)
Elisabetta Ragagnin (Italy)	Timur Kozhaoglu (USA)
Ahmadali Asqarov (Uzbekistan)	Tanju Seyhan (Turkey)
Isa Habibbeyli (Azerbaijan)	Hisao Komatsu (Japan)
Akmal Nur (Uzbekistan)	Alizoda Saidumar (Tajikistan)
Akrom Habibullaev (USA)	Nicholas Kontovas (Great Britain)
Bahtiyar Aslan (Turkey)	Akmal Saidov (Uzbekistan)
Emek Üşenmez (Turkey)	Marc Toutant (France)

“Uzbekistan: Language and Culture” is an academic journal that publishes works in the field of linguistics, history, literature, translation studies, arts, ethnography, philosophy, anthropology and social studies.

The journal is published four times a year.

The purpose of the journal is to publish the results of the latest research that are rich in new, innovative ideas and has its own concept, which stimulates debate on topical issues in these areas.

The language of articles can be English, Russian and Uzbek. Other Turkic languages are also welcome. We do not publish economic analyses or political articles.

In addition to research articles, the journal announces book and literary work reviews, conference reports and research project results.

The authors' ideas may differ from those of the editors'.

Alisher Navo'i Tashkent State University of the Uzbek Language and Literature.

103, Yusuf Khos Hojib, Yakkasaray, Tashkent, Uzbekistan.

Email: uzlangcult@gmail.com

Website: www.uzlc.navoiy-uni.uz

MUNDARIJA

Lingvistika

Botir Elov, Shahlo Hamroyeva, Oqila Abdullayeva, Zilola Husainova, Nizomaddin Xudayberganov Agglutinatív tillar uchun pos teglash va stemming masalasi (turk, uyg'ur, o'zbek tillari misolida).....	6
--	---

Gültəkin Əliyeva Cümlədə konversiyanın sintaktik funksiyasi.....	40
--	----

Rafiqjon Zaripov Til menejmenti va tilni rejalashtirish tushunchalarining lingvosiyosiy yondashuvlari.....	57
---	----

Fizuli Mustafayev Kino dilində Azərbaycan toponimləri.....	69
--	----

Shodiya Rahimova O'zbek va ingliz tilshunosligida attributiv qo'shma so'z yoxud "bahuvrihi"larning o'rganilishidagi ba'zi muammolar.....	85
---	----

Adabiyotshunoslik

Gulbahor Ashurova Kichik nasriy asarlarda Alisher Navoiy siymosining talqin etilishi.....	97
---	----

Oyjamol Boboqulova Navoiy ijodida rind obrazi va estetik ideal masalasi.....	111
--	-----

CONTENT

Linguistics

Botir Elov, Shahlo Hamroeva, Oqila Abdullaeva,

Zilola Husainova, Nizomaddin Khudayberganov

The Problem of pos Tagging and Stemming for Agglutinative

Languages (turkish, uyghur, uzbek languages).....6

Gultekin Aliyeva

Syntactic function of conversion in a sentence.....40

Rafiqjon Zaripov

Lingvopolitical approaches to the concepts of language

management and language planning.....57

Fizuli Mustafayev

Azerbaijani toponyms in the language of cinema.....69

Shodiya Rahimova

Some problems in the study of attributive compound words or

"bahuvrihi" in Uzbek and English linguistics.....85

Literature

Gulbahor Ashurova

Interpretation of the character of Alisher Navoi in small prose works.....97

Oyjamol Bobokulova

The image of the rind and the issue of the aesthetic ideal in

Navoi's work.....111

Kino dilində Azərbaycan toponimləri

Fizuli Mustafayev¹

Özet

Məqalə kino dilində Azərbaycan toponimlərinə həsr olunub. Araşdırmalara görə toponimlərin dil faktı kimi özünəməxsus diqqəti cəlb edən cəhətləri mövcuddur. Bunların yaranması, inkişaf və xüsusiyyətlərinin açılması aydınlaşdırılması dilçiliyin vacib məsələlərindəndir.

Məqalədəki təhlillərdən məlum olur ki, Azərbaycan ərazisindəki toponimlərin əsas fonunu doğma dilimizə aid onomastik vahidlər təşkil edir. Elə bir ərazi yoxdur ki, orada Azərbaycan dilinə aid toponim olmasın.

Qeyd edilir ki, Azərbaycan toponimləri dilimizin leksikasında mövcud olan müxtəlif söz qrupları əsasında yaranmışdır. Həmin toponimlərin genetik və etnolinqvistik təhlili göstərir ki, müxtəlif dövrlərdə coğrafi obyektlərin adlandırılmasında müəyyən meyllər olmuşdur.

Toponimlərin qrupları haqqında məqalədə məlumat verilir: antrotoponimlər, etnotoponimlər, hidrotoponimlər, zootoponimlər, fitotoponimlər, ictimai-siyasi xarakterli toponimlər, memuar-xatirə toponimlər, kosmotoponimlər, təsviri toponimlər. Məqalədə toponimlərin növləri barədə də məlumat verilir. Bunlar oykonimlər, urbanonimlər, xoronimlər, oponimlər və dromonimlərdən ibarətdir.

Məqalədə areal toponimlər barədə də məlumat verilir. Araşdırmadan məlum olur ki, kino dilində elə toponimlər vardır ki, onlar ancaq bir obyektin adını bildirir. Məqalədə uyğun ədəbiyyat, bədii və sənədli filmlərdən istifadə edilmişdir.

Açar sözlər: *toponimlər, onomastik mənzərə zoonimlər, hidronimlər, limnonimlər, patamonimlər, helonimlər, okeanonimlər, pelaqonimlər.*

Giriş

Dilin lüğət tərkibindəki xüsusi sözlərin bir qrupunu toponimlər təşkil edir. Toponimlərə ölkə (*İngiltərə, Macarıstan*), respublika (*Gürcüstan, Özbəkistan*), rayon (*Qazax, Ağcabədi*), şəhər (*Mingəçevir, Şəki*), qəsəbə (*Dəliməmmədli, Qonaqkənd*), prospekt

¹Mustafayev Fizuli Nəcməddin oğlu – filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent, Tətbiqi dilçilik şöbəsinin aparıcı elmi işçisi, AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu.

E-mail: mustafayev.fizuli8@gmail.com

ORCID ID: 0009-0001-0005-8507

Alıntı için: Mustafayev, F.N. 2023. "Kino dilində Azərbaycan toponimləri". *Özbekistan: Dil ve Kültür* 2: 69–84.

(*Neftçilər prospekti, İnşaatçılar prospekti*), *küçə* (*Vaqif küçəsi, Üzeyir Hacıbəyov küçəsi*), *kənd* (*Cirdaxan, Quşçu*), *dağ* (*Savalan, Qoşqar*), *dərə* (*İncə dərəsi, Şəlvə dərəsi, Sulu dərə*), *düzənlik* (*Mil düzü, Muğan düzü*), *körpü* (*Ağ körpü, Qırmızı körpü*), *qışlaq* (*Bədirxan qışlağı, Güdrü qışlağı*), *yaylaq* (*Cantəpə yaylağı, Xaçbulaq yaylağı*) və s. adlar daxildir.

Toponimlərin dil faktı kimi özünəməxsus diqqəti cəlb edən cəhətləri mövcuddur. Bunların yaranması, inkişaf və xüsusiyyətlərinin açılması, aydınlaşdırılması dilçiliyin vacib məsələlərindəndir.

Bunlar da öz növbəsində mürəkkəb onomastik mənzərəyə malikdir. Bu mürəkkəbliyin səbəbi, ilk növbədə, çoxdillilik və çoxxalqlılıqdır. Belə ki, Azərbaycan ərazisində uzaq keçmişdən başlamış indiyə kimi azərbaycanlılarla yanaşı onlarca xalqın nümayəndəsi yaşayır. Azərbaycan toponimik sistemində həmin xalqların dillərində yaranmış bir qrup yer adları mövcuddur.

Müşahidə və təhlillər göstərir ki, Azərbaycan ərazisindəki toponimlərin əsas fonunu doğma dilimizə aid onomastik vahidlər təşkil edir. Azərbaycanın elə bir zonası tapılmaz ki, orada Azərbaycan dilinə aid toponim olmasın.

Leksik-semantik cəhətdən rəngarəng Azərbaycan toponimlərinin meydana çıxması, şübhəsiz ki, ilk növbədə təbii şəraitlə bağlı olmuşdur. Belə ki, Azərbaycanda həm iqlimin, həm maddi nemətlərin, həm də su bolluğunun olması ilk insanların yaşaması üçün şərait yaratmışdır. Azərbaycan qədim ölkə olduğu üçün burada zəngin toponimik sistem əmələ gəlib formalaşmışdır.

Dilimizdəki toponimlərin formalaşma, təşəkkül tapma müddətində də diqqəti cəlb edən cəhətlər vardır. Belə ki, bunların bəziləri lap qədimdə meydana gəlmiş kimi, bəzilərinin tarixi son zamanlarla bağlıdır. Bu cəhəti nəzərə alaraq kino dilindəki xüsusi yer adı bildirən sözləri üç qrupa bölürük

1. ***Ən qədim toponimlər:*** *Qəbələ, Dərbənd, Kamaxiya (Şamaxı), Qafqaz, Albaniya* və s.

“Fətəli xan: Qubadan *Dərbənd*ə dək hər qarış torpaq Azərbaycan xalqına məxsusdur.

Usta Səməndər: – Xan, doğrudur. Bundan hər bir məmləkət xəbərdar olmalıdır”.

“Fətəli xan” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1947.

“Aparıcı: – Udinlərin ulu babaları *Qafqaz Albaniyası* tayfalarından biri olan utilər olmuşdur. Həm Qafqazlara, həm də *Albanlara* aid ilk məlumat hələ 2500 il bundan əvvəl verilmişdir”.

“Udinlər” sənədli televiziya filmi. 1991.

2. Qədim toponimlər: *Şabran, Bərdə, Beyləqan, Ağrıdağ, Təbriz* və s.

“Aparıcı: – Qalaaltı sanatoriyası Bakıdan 130 kilometr məsafədə yerləşir. Bir vaxtlar *Şabran* rayonu ərazisində fəaliyyət göstərirdi. Siyəzən adı çəkilən rayondan ayrıldıqdan sonra sanatoriya vahid ərazi kimi bu rayona daxil edildi”.

“Qalaaltı” televiziya filmi. 1998.

“Aparıcı: – Gözəl təbiəti, qədim tarixi, maraqlı coğrafiyası, nəhayət zəhmətkeş insanları ilə seçilən Ordubad bu gün sürətli inkişafı ilə bəzi rayonlardan seçilir. *Ağrıdağ* isə rayonun gözəlliyinə, hüsnünə ayrı bir gözəllik qatır”.

“Ordubad” televiziya filmi. 1997.

“Ağa: – Gəncə... Təbriz... Beyləqan... Həştad doqquz manat... Eh elə iki yüzü də biletdə verəcəyik? Bəs bizim xeyrimiz nə olsun? Bəs Bakı-Bərdəyə biletdə neçəyədir?”

Kassir: – Həştad doqquz manat... On manat da yataq pulu... 100 manat”.

“Qəzəlxan” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1991.

3. Yeni toponimlər: *Cəlilabad, Qırmızıkənd, Qarayevkənd, Günəşli, İşıqlı* və s.

Diktor: – *Cəlilabad* rayonunda əliqabarı, zəhmətkeş insanlar bir deyil, beş deyil... Onlardan biri tanınmış mexanizator Nüsrət Məmmədovdur. Nüsrət kişi 16 övlad böyüdü və ərsəyə gətirib. Əliqabarı insan bu gün cəmiyyətə layiq olan balaları ilə fəxr edir”.

“Doğma ocağım mənim” televiziya filmi. 1993.

“Murad: – Sabahdan adamlar *Qırmızı kəndə* yollanacaqlar. İstəsəniz siz də gedə bilərsiniz.

Mirvari nənə: – Xəbərimiz var, dünən Rəşad da təklif etdi, bizim orada nə işimiz var ki...”

“Ağ atlı oğlan” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1995.

“Diktor: – Kəlbəcər, Cəlilabad, Lerik, Gədəbəy və Quba rayonunun ərazisində *Günəşli* adında kəndlər mövcuddur. Bu kəndlərin hər biri müxtəlif məşğuliyyətlərə malikdir. Qubanın *Günəşli* kəndinin əhalisi meyvəçilik, əkinçilik, tərəvəzçilik və heyvandarlığa meyl göstərirlər...”

“Meyvəçilik” sənədli televiziya filmi. 1998.

Azərbaycan toponimləri dilimizin leksikasında mövcud olan müxtəlif söz qrupları əsasında yaranmışdır. Həmin toponimlərin genetik və etnolinqvistik təhlili göstərir ki, müxtəlif dövrlərdə coğrafi obyektlərin adlandırılmasında müəyyən meyllər olmuşdur.

Belə ki, yaşayış məskənləri və başqa yer adları müəyyən dövrdə ancaq hər hansı bir şəxsin adını daşımışdır.

Antrotoponimlər

Azərbaycan toponimləri sisteminin müəyyən sahəsini şəxs adı, фамилия, ləqəb, titul əsasında meydana çıxmış yer adları təşkil edir. Belə adlar dilçilikdə antrotoponim adlanır.

Azərbaycan antrotoponimləri xaraktercə iki yerə bölünür:

a) coğrafi ad müəyyən ərazidə məskən salan sakinlərdən birinin adını daşıyır. Məsələn: *Hacısəmədli, Musabəyli, Nəcəfqulubəyli, Mirzəhaqverdili, Yusifli, Mehdili, Qarahəsənli, Əzizbəyli, Hacallı, Şərifbəyli*. Bu cür yer adlarının yaranma tarixi və konkret olaraq hansı sakinin adını daşması çox zaman bəlli olmur. Bəzən yerli sakinlər bu adların ilk mənbəyi barədə qeyri-dəqiq məlumatlar verirlər. Azərbaycan ərazisində bu cür toponimlər daha geniş yayılmışdır.

Bəzi filmlərdə belə adlara kifayət qədər rast gəlmək olar.

“Nəbi: – Ta deynən əjdahadı da sizin bu Nəbi.

Arabaçı: – Əjdaha dedin qoydun, ay pir olmuş, şir südü əmib, qadasın aldığım.

Nəbi: – Yolun hayanadır, ay kişi?

Arabaçı: – *Hacısəmədliyə, ordan da Musabəyliyə*”.

“Qaçaq Nəbi” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1980.

“Qızlar: – Ay ana, atamız nə vaxt gələcək?

Sona: – Sən kiri, az danış, tezliklə gələcək. Onlar qaçqınları *Yusifli* və *Mehdili* kəndlərinə daşımaqla məşğuldurlar”.

“Girov” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 2003.

b) coğrafi ad bir nəslin başçısının adını daşıyır. Məsələn: *Bəybabalar, Allahqulular, Qaralar, Yusiflər* və sair.

Göründüyü kimi, bu tipli toponimlər əsasən cəmlilik bildirən *-lar, -lər* şəkilçisi ilə düzəlir. Adları çəkilən toponimlərə kinofilmlərdə tez-tez rast gəlmək olur.

“Girov: – Bu gün yaxşı gündür.

Sona: – Hə, əcəb gündür. *Allahqulularda, Bəybabalarda* şıdırğı döyüşlər gedir, burdan da deyirsən ki, yaxşı gündür”.

“Girov” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 2003.

“Kərim: – Bacısını öldürmüşəm. Mən öldürmüşəm, mən! Bilmək istəsən qardaşı *Yusiflərdən*, dayısı isə *Qaralardan* idi”.

“Süd dişinin ağrısı” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1987.

Etnotoponimlər

Xalqımızın qədim tarixi ilə bağlı olan bu toponimlərin mənşəyi barədə hələlik çox az söz deyilmişdir. İndiyədək Azərbaycan etnotoponimlərinin tam mənzərəsini əks etdirən nə xüsusi elmi əsər, monoqrafiya, nə də lüğət hazırlanmamışdır. Bir sıra məqalələrə, dissertasiyalara əsasən, bəzi etnotoponimlərin mənşəyi müəyyənləşmişdir. *Muğan, Duvanni, Corat, Dəllər, Udullu, Qalağayın, Boyat, Təklə, Şahsevən, Şıxlı* və s. etnotoponimlər bu qəbildəndir. Bu etnonimlərin mənşəyi və yaranma tarixi bir sıra məqalələrdə öz şərhini tapmışdır.

“Rüstəm: – A kişi, bura bax, bizdən yuxarıdakı rəqəm istəyir, qandın? Sənə deyirlər öhdəçilik sentner yaz, yaz qurtardı, getdi. Hamı bilir ki, *Muğan* torpağında 35 sentnerdən də çox məhsul almaq olar”.

“Böyük dayaq” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1962.

“Nurcabbar: – Sənnən qorxan-zad yoxdur. Əzrayıl döyülsən ha. Adam *Şıxlıdan* olanda nə olar?

Namaz: – Bilirəm, əşi, zəhlən gedir məndən, nə pisliyim keçib sənə?

“Qoca palıdın nağılı” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1984.

Hidrotoponimlər

Hidrotoponimlərdən məlum olur ki, onlar ancaq “su” mənasını bildirən leksik vahidlər əsasında yaranmışdır. Tədqiqat göstərir ki, bu tipli toponimlərin antroponim və etnotoponimlərlə heç bir əlaqəsi yoxdur. Adətən, bunlar qrammatik cəhətdən mürəkkəb quruluşa malik olur. Bu mürəkkəb komponentin bir tərəfi və aparıcı rol oynayanı mütləq hidrotermindir.

İstər bədii, istərsə də televiziya filmlərində hidrotoponimlər bol-bol işlədilir. Məsələn: *Araz, Ağbulaq, Qarabulaq, Qarasu, Qoşabulaq, Qoşasu, Qırzdəhnə, Damcılı, İstisu, Kəhrizoba, Gilgilçay, Çaylı, Suqovuşan, Çəsməbasar* və s.

Xəlil: – Əşi, bəsdir də, dəng olduq ki. *Arazın* o tayından uçan quşları vurarsan.

Tağı: – Daha uçmurlar axı...”

“Küçələrə su səpmişəm” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 2004.

“Bağır: – Bağışla, ana Kür... Bağışla ki, səni murdarladım.

Namaz: – Niyə heylə elədin əşi? *Ağbulağı* mundarlamışdın, qalmışdı Kür...”

“Qoca palıdın nağılı” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1984.

“Diktor: – Xızı dağlarından axıb gələn *Gilgilçayı* keçmədən Qalaaltıya getmək mümkün deyil...”

“Qalaaltı” televiziya filmi. 1996.

“Diktor: – Tarixi adına qovuşan *Suqovuşan* bu gün tamamilə bərpa edilib əvvəlki vəziyyətinə gətirilib. Hövzə hazırda tam gücü ilə çalışır”.

“Suqovuşan” sənədli televiziya filmi. 2021.

“Diktor: – *İstisu* haqqında hər şey yaddan çıxıb...”

“İstisu” sənədli televiziya filmi. 2021.

Zootoponimlər

Xalqımızın tarixən iqtisadi həyatının bir hissəsini heyvandarlıq təşkil etmişdir. Bununla əlaqədar olaraq bir sıra yaşayış məskənləri, yer adları əmələ gəlmişdir. Məsələn: *Atbatan*, *Atölən*, *Qazbölük*, *Qoyunbinəsi*, *Malbinəsi*, *Atbulaq*, *Arıqıran*, *Ayəbazar* və s.

Bəzi kinofilmlərdə adı çəkilən zootoponimlərdən kifayət qədər istifadə edilir.

Sona: – İşlər belə getsə birazdan o, sizin ailənin üzvünə çevriləcək. *Atbatan* və *Atölən* kəndlərindən gələn qaçqınları demirəm...

Könüllü: – Hər halda sən onunla ehtiyatlı ol, Sonə!”

“Girov” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 2003.

“Atası: – Dərsə niyə getməmişən? *Qazbölükdən* gələn Çimnaz müəllimə səni soruşurdu.

Kərim: – Dişim ağrıyırdı, ona görə getmədim”.

“Süd dişinin ağrısı” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1987.

Zootoponimlər Azərbaycan toponimik sistemində azlıq təşkil edir. Dilimizin zooloji leksikası təkcə toponimlərə deyil, antrotoponimlərə və etnonimlərə də təsir göstərir.

Fitotoponimlər

Bitki adları əsasında düzələn yer adları fitotoponimlər adlanır. Azərbaycan dilinə məxsus toponimlərin bir qrupunu fitotoponimlər təşkil edir. Məsələn: *Çovdar*, *Almalı*, *Qarağac*, *Gültəpə*, *Söyüdlü*, *Meşəli* və sair.

“Nəbi: – Yaxşı, onun yanına getməkdə məqsədin nədir?

Arabaçı: – Sovqat aparıram, *Almalı* yerlərindən yığdığım sovqatı”.

“Qaçaq Nəbi” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1980.

“Kərim: – Hə, Çimnaz müəllimə! Dünən *Alçalıdan* vurulmuş qırqovulları yolurdu, bu gün gəlib paltarımızı yuyar, sabah da...

Atası: – De! De! Sabah gəlib neyləyəcək?”

“Süd dişinin ağrısı” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1987.

“Nurcabbar: – Haramdı o... *Qarağac* camaatının boğazından kəsmisən onu.

Namaz: – Əşi, mən camaatın cibinə girmirəm! Camaatın yaxasından tutub kitabxanaya dartmıram mən!”

“Qoca palıdın nağılı” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1984.

“Tağı: – Xəlil, qaç! Mən daha bunlarla bacarmıram!

Xəlil: – Hara qaçım, *Söyüdlüyəmi* qaçım? Mən təqsirkar deyiləm axı!

Tağı: – Elə ona görə də qaç ki, sonra günahsız olmağın sübut edə biləsən”.

“Küçələrə su səpmişəm” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 2003.

Fitotoponimlər bitki faunası əsasında yaranır. Başqa sözlə desək, coğrafi yer ən çox malik olduğu bitki növünün adı ilə adlanır. Bu növ toponimlər aldadıcı xarakter daşımır. Toponim hansı bitkinin adını əks etdirirsə, həmin ərazidə bu bitki çoxluq təşkil edir.

Kosmotoponimlər

Kosmotoponimlər ümumiyyətlə türkdilli xalqların toponimikasında xarakterik hal kimi özünü göstərir. Deməliyə ki, kosmonimlər antroponimlərə və etnonimlərə də təsir edir.

Azərbaycan toponimikasında *Günəş* və *Şəfəq* sözləri ilə bağlı aşağıdakı toponimlər vardır. *Günəş*, *Şəfəq*, *Şəfəqli*, *Qızıl Şəfəq*.

“Ağa: – Hə, bəs bu yaxınlara necə? İki-üç manatlıq bilet var?

Kassir: – *Günəşəcən* verim?

Ağa: – Hə, hə. *Günəş* qiyamət yeridir... Ver”.

“Qəzəlxan” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1991.

“Müəllimə: – Nə oldu? Yazdız, qurtardız?

Uşaqlar: – Bəli.

Müəllimə: – Yaxşı, bu gün dincəlin, sabah *Şəfəq* sovxozuna fermaya aparacağam sizi”.

“Süd dişinin ağrısı” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1987.

“Rustəm: – Bəs payızda doldurmayanda nə olsun? Amma *Qızıl Şəfəq* indidən doldurub planlarını.

Kələntər: – Ay rəhmətlik oğlu, hələ payıza çox var, indi yaz verək yuxarı canımız qurtarsın, payızda dolmaz bir söz tapıb deyərsən”.

“Böyük dayaq” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1962.

Ümumiyyətlə, müşahidələr göstərir ki, Azərbaycan toponimik sistemində antroponimlər və etnonimlər ən məhsuldar işləklik dərəcəsinə malikdir. Gələcək kino dilçiliyi tədqiqatlarında Azərbaycan toponimlərinin növlərini daha da dəqiqləşdirməyə ehtiyac vardır.

Təsviri toponimlər

Hər hansı yaşayış məntəqəsinin yerinin, obyektinin müəyyən coğrafi əlamətə, təbii sərvətə əsasən adlandırılması yolu ilə yaranan yer adları təsviri toponimlər adlanır. Məsələn: kinofilmlərdə *Altıağac*, *Balıqqaya*, *Binələr*, *Qaladərəsi*, *Qaraqaya*, *Qaratala*, *Qaratəpə* və digər toponimlər çox işlənir.

Namaz: – Bilirəm, niyə məndən zəhlən gedir. Mən çox zəhmət çəkirəm, çox da qazanıram. Qazandıqlarımı da *Altıağaca* ailəmə göndərirəm, amma sən bu dünyada bir şeyin yiyəsi döyülsən”.

“Qoca palıdın nağılı” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1984.

“Nəbi: – Ə, tüfəng atmaq gəlir əlindən?

Kalış: – Hi-hı-hı... Nəbi “qağa öyrədəcək dana. *Balıqqaya* dərəsində...”

“Qaçaq Nəbi” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1980.

“Böyük qardaş: – Nolub, Namaz dayı?

Kiçik qardaş: – *Qaratəpədə* kimnən dalaşırdın?

Böyük qardaş: – Kimin həddi var ki, sənin xətrinə dəysin?

“Qoca palıdın nağılı” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1984.

Bunlar quruluşca əsasən iki komponentli olur. Xarakterik haldır ki, bu tərəfləri təşkil edən leksik vahidlər xalis Azərbaycan dilinə məxsus olur.

Toponimlərin növləri

Rus onomoloqu V.A.Nikonov Qafqazda toponimik tədqiqatın vəziyyətindən danışarkən göstərir ki, coğrafi obyektlərin təbii şəraitə uyğun adlandırılmasının özünəməxsus qanunauyğunluqları

vardır. Lakin bu istiqamətdə toponimlər çox az öyrənilir. Müşahidələr göstərir ki, coğrafi obyektin böyüklüyü və kiçikliyindən, təbii quruluşundan asılı olaraq müxtəlif toponimlər meydana gəlir. Hətta bu cəhətdən bir sıra toponimlərin tərkib hissəsindəki “bala”, “böyük”, “kiçik”, “baş”, “aşağı”, “yuxarı”, “dağ”, “qırıq”, “düz” və s. sözlərin araşdırılması, onların nə üçün toponimin tərkibinə daxil olması səbəblərinin araşdırılması da xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Məsələn, kinofilmlərdə *Bala Soltanlı*, *Bala Həşimxanlı*, *Baş Qərvənd*, *Aşağı Seyfəli*, *Aşağı Salahlı*, *Dağ Kəsəmən*, *Düzqışlaq*, *Düz Qıraqlı*, *Düz Cırdaxan*, *Yuxarı Əskipara*, *Yuxarı Salahlı*, *Böyük Dəhnə*, *Böyük Mərcanlı*, *Kiçik Qaramurad*, *Kiçik Dəhnə*, *Qıraq* toponimləri tez-tez işlənir.

“Qocalardan biri: – Allah eləsin sənin Kərimin də gəlib çıxsın.

Sona: – Allah ömrünüzü uzun eləsin. Daha az qalıb. *Bala Soltanlıdan* da xəbər gəlib”.

“Girov” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 2003.

“Kərim: – Hanı anandan qalan o mirvari boyunbağı? Günü bu gün o boyunbağı yerində olsun!

Sona: – *Bala Həşimxanlıda* yaşayan xalamdadır. Bu gün gətirəcək”.

“Süd dişinin ağrısı” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1987.

“Teybə: – Xəlil, bu qazın açarını nə vaxt düzəldəcəksən, sonra da onu *Baş Qərvəndə* göndərməlisən axı?

“Küçələr su səpmişəm” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 2003.

“Namaz: – Mənnən nahaq qaçırsan, gor qonşusuyuq, bir-birimizə lazımıq, Bağır dayı.

Bağır: – Lap *Yuxarı Salahlıdakı* qohumun kimi danışırısan, mən başa düşmürəm ki?”

“Qocapalının nağılı” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1984.

“Nəbi: – Saxla, a kişi! Hara gedirsən?

Arabaçı: – Sənə nə var! Qarəsoransan? *Kiçik Qaramurada* – dəyirmanı”.

“Qaçaq Nəbi” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1980.

Oykonimlər

Oykonimlər müəyyən əraziyə məxsus yaşayış məntəqələrinin adlarını bildirən toponimlərin bir növüdür. Azərbaycan toponimlərinin 4500-dən çoxunu oykonimlər təşkil edir. Oykonimlər adlarını

daşıdıqları ərazinin böyüklüyü, kiçikliyinə görə iki qrupa bölünür: komonimlər və astionimlər.

a) komonim hər hansı kənd yaşayış məntəqəsinin adını bildirən 4500-dən çox Azərbaycan oykonimindən cəmi 60-ı astionimdir. Yerdə qalanı komonimdir. Komonimlər təkcə kəndləri deyil, şəhər tipli qəsəbələri də əhatə edir. Azərbaycan rayonlarında bu tipli kosmonimlər mövcuddur. Məsələn, Aşağı Nüvədi, Masazır, Binə, Qaraçala, Qəhrəmanlı, Balakən, Qovlar və s.

Azərbaycanın bədii və sənədli televiziya filmlərində adı çəkilən oykonimlərdən çox istifadə olunur.

“İdrisov: – Hər şeyimiz var, insana day nə lazımdır?

Bağır: – Çatdıra bilmirəm, müdir, yaxşı ki, bəzi ərzağımız *Aşağı Nüvədidən* gəlir...”

“Qoca palıdın nağılı” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1984.

“Xəlil: – Əşşi, ayaqüstü Bəhmənlə *Boradigahdakı* bufetə dəydik, vəssalam.

Teybə: – Onda heç olmasa qas-qabağını sallama, yoxsa qonaq elə bilər ki, onun gəlişinə daralırıq”.

“Küçələrə su səpmişəm” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 2004.

“Bələdçi: – Nədi, gecə vaxtı nöş hırıldayırsan? Masazır qədəsləri kimi...”

Sərnişin: – Eh, istəyirdim stəkanın içindəkini boşaldım... Stəkan da o söz...”

“Qəzəlxan” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1991.

“Cəlil: – Bəy, tədarükünüzü yaxşı görün, *Balaxanı* nöyütünü yığb-yığışdırmaq olmayacaq.

Lütvəli bəy: – Hə, Binə fəhlələri gəlsələr nöyütün öhdəsindən gələ bilməyəcəyik”.

“Neft və milyonlar səltənətində” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1982.

b) astionim hər hansı şəhər yaşayış məntəqəsinin adını bildirir. Azərbaycanda 49 astionim vardır. Bunların bir qismi əvvəlcə şəhər tipli qəsəbənin adını daşdığına görə komonim, sonradan həmin ad şəhərə verildiyi üçün astionim olmuşdur. Məsələn: *Yevlax, Mingəçevir, Naftalan, Sumqayıt, Ağcabədi, Ağstafa, Ağsu, Balakən, Bərdə, Qax* və s.

“Cəlil: – Şəfiqəm, indi bizə bir para iş adamları lazımdı. Zənən qulluqçularıyçın da kimləri deyirsən söylə, qəzetə elan verim.

Şəfiqə: – Cəlil, *Sumqayıt* yaxındır, Qurbanı çağıraq, gəlsin

işləsin”.

“Neft və milyonlar səltənətində” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1982.

Teybə: – Bəhmən qardaş, çayınızı dəyişdirimmi?

Bəhmən: – Sağ ol, mən çayı soyuq içirəm – *Bərdəsayağı...*”

“Küçələrə su səpmişəm” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 2004.

Bağır: – Bilmirəm *Qaxdan* gələn arılara baxım, mala qulluq eləyim, kömür qoyum. Meşə qalıb bir yanda, meşə yaddan çıxıb.

Bağır: – Çatdıra bilmirəm, demək qocalmışan...”

“Qoca palıdın nağılı” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1984.

Yarməmməd: – Salman, bu canım üçün mən bu işlərə lap məəttəl qalmışam. Sədrimiz onun üçün daha nələr eləmədi? *Ağcabədi* aqranomunu da buna şahiddir.

Salman: – Dayan, dayan Yarməmməd, sən ölməyəsən bütün bu nanəcibliyin səbəbi o dediyin katiblikdədir”.

“Böyük dayaq” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1962.

Astionimlərin bir qrupu isə əvvəlcədən müstəqil astionim kimi formalaşmışdır. Məsələn: *Bakı, Lənkəran, Şəki, Naxçıvan, Ağdam, Ağdaş, Astara, Qazax, Daşkəsən, Zaqatala, Göyçay, Laçın, Ordubad, Salyan, Füzuli, Xanlar, Cəlilabad, Şamaxı, Şuşa* astionimləri bu tiplidir. Bunlar adlarını daşıdıqları şəhər yaranandan etibarən mövcud olan astionimlərdir. Azərbaycan astionimləri indiyədək onomastik tədqiqatda sistem halında öyrənilməmişdir.

Urbanonimlər

Urbanonim şəhər daxilindəki prospekt, döngə, küçə, meydan, bazar, bina, qala və s. adları bildirir. Respublikamızın 60 şəhərinin urbanonimləri dilimizin onomastik leksikasında özünə xüsusi yer tutur. Adlarını daşıdıqları obyektin növünə görə urbanonimlər iki qrupa bölünür: aqronimlər, qodonimlər.

a) aqronim şəhərdəki meydan, sahə, bazar, xüsusi bina, park, bağ adlarını bildirir. Məsələn: *Füzuli meydanı, Azneft meydanı, Dərnəgül, Əhmədli, 8-ci Mikrorayon, Bayıl, Təzəbazar, Nizami parkı, S.Vurğun adına bağ* və s. aqronimlər kino dilində çox işlənir.

“Diktor: – Şəhərimizə gələn turistlər küçə-küçə, prospekt-prospekt gəzərək öz təəssüratlarını bölüşürlər. *Füzuli meydanı, Azneft meydanı, Səməd Vurğun bağı, Bayıl sahəsi* qonaqların ən çox sevdikləri məkanlardır”.

“Bakı gecələri” sənədli televiziya filmi. 1989.

Diktor: – *Nizami* parkından çıxan avtobuslar 8-ci mikro-rayondan keçərək *Dərnəgül* və *Əhmədli* qəsəbələrində getməkdə davam edirlər”.

“Bakı toyları” sənədli televiziya filmi. 2007.

b) qodonim şəhərdəki prospekt, küçə, döngə, keçid, yol, körpü, bulvar və s. adları bildirir. Məsələn: *Nərimanov prospekti*, *Nizami küçəsi*, *Xaqani küçəsi*, *Qaqarın körpüsü*, *Dənizkənarı bulvar* və s. qodonimlər vardır. Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan kinosunda orfoqrafiyanın bir sıra problemlərinə urbanonimlərin də orfoqrafiyası daxildir.

“Diktor: – Fransadan gəlmiş turist deyir ki, Bakıya ikinci dəfə gəlməyimə baxmayaraq *Nərimanov prospektini*, *Nizami* və *Xaqani küçələrini*, nəhayət *Dənizkənarı bulvarı* gəzdikdən sonra məndə yeni hisslər yarandı”.

“İncəsənətin Bakı ünvanı” sənədli televiziya filmi. 2020.

“Diktor: – *Qaqarın körpüsünü* keçdikdən sonra insanın gözləri qarşısına yeni mənzərələr açılır...”

“Bakı toyları” sənədli televiziya filmi. 2007.

Oronimlər

Kinofilmlərin əksəriyyətində işlənən oronimlər torpağın üst qatının relyef quruluşuna görə bir-birindən fərqlənən yerlərinin adını bildirir. Azərbaycan onomastik leksikasının toponimik layının xeyli hissəsini oronimlər təşkil edir. Buraya, əsasən dağ, dərə, təpə, düz, yoxuş, eniş, meşə, qobu, örüş, sahə, qala, otlaq və s. yer adları daxildir. Məsələn: *Şahdağ*, *Kəpəz dağı*, *Muğan düzü*, *Mil düzü*, *Göytəpə*, *Avey dağı*, *Qarayazı*, *Qayabaşı*, *Qalayeri*, *Qızıltəpə* *Yaltışlaq*, *Saray təpəsi*, *Atölən*, *Bağır qışlağı*, *Qaratəpə*, *Pambıq çalası*, *Tülkü təpə*, *Çala*, *Toqay meşəsi*, *Hacıbəbir qobusu*, *Sabir bağı*, *Kiçik bənd*, *Böyük bənd* və s. İndiyədək Azərbaycan oronim sistemi bütövlükdə təqdim olunmamışdır. Bunun əsas səbəbi Azərbaycan dilinə məxsus oronimlərin tam toplanmamasıdır. Toponimika sahəsində müdafiə olunmuş bir neçə dissertasiyada bəzi rayonların oronimlərinin lüğəti verilmişdir. Gələcəkdə həmin lüğətləri birləşdirib Azərbaycan dilinin oronimlər lüğətinin hazırlanmasına ehtiyac vardır.

“Diktor: – Göy-göl *Kəpəz* dağının ətəyində böyük bir ərazini tutur. Hər il bu yerləri minlərlə turist ziyarət edir”.

“Göy-göl” sənədli televiziya filmi. 2016.

“Diktor: – Bol bəhrəli *Muğan düzü*, *Mil düzü*... Kür-Araz ovalığının bir hissəsi. Sabirabad, Saatlı, Biləsuvar, Cəlilabad, Şirvan,

Salyan ərazilərini əhatə edir”.

“Muğan” sənədli televiziya filmi. 1982.

“Arabaçı: – Nə bilim, meşə dolu tufəngciynən, ovçuynan. Əksəriyyəti də *Qalayeri* və *Yaltıqışlaqdan* gələnlərdir.

Nəbi: – Sənəsi çarpaz qatarlı, əlində aynalı, çalpapaq...”

“Qaçaq Nəbi” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1980.

“Səlim: – Bağışlamışam. Heç kəsə heç nə bağışlamamışam. Bağır qışlağından gələn Kərim adında biri bağlamanı götürdü və *Qaratəpəyə* doğru getdi.

Sona: – Bilirəm, hər şeyi bilirəm”.

“Süd dişinin ağrısı” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1987.

Dromonimlər

Dromonimlər hava, su, yerüstü və yeraltı nəqliyyat yollarının adını bildirir. Azərbaycan bədii filmlər və sənədli televiziya filmlərində dromonimlərdən kifayət qədər istifadə olunmuşdur. *Bakı-Moskva*, *Bakı-Vladivostok*, *Bakı-Tbilisi*, *Bakı-Dərbənd*. Azərbaycan dilində dromonimlərin yazılışı və tələffüz forması hələ tam formalaşmamışdır.

“Təyyarə bələdçisi: – *Moskvadan Bakıya* uçan təyyarə iyirmi dəqiqədən sonra Binə hava limanına enəsək...”

“Gün keçdi” bədii filmi. “Azərbaycanfilm” kinostudiyası. 1971.

“Aparıcı: – Turizm marşrutlarının sərfəli istiqamətləri olan *Bakı-Vladivostok*, *Bakı-Dərbənd* və *Bakı-Tbilisi* haqqında məlumat verildikdə Rusiya və Gürcüstandan gələn qonaqların üzü güldü...”

“Həqiqətin anı” sənədli televiziya filmi. 1978.

Azərbaycan dilində areal toponimlər

Müşahidələr və araşdırmalar göstərir ki, kino dilində elə toponimlər vardır ki, onlar ancaq bir obyektin adını bildirir. Lakin bununla bərabər elə toponimlərə də təsadüf olunur ki, onlar bir neçə coğrafi obyektin adıdır. İki və daha artıq coğrafi obyektin adı olan toponimlər dilçilikdə areal toponim hesab olunur.

Kino dilində Azərbaycan dilinə məxsus areal toponimlər indiyə qədər öz elmi təhlilini tapmamışdır. Bu qrup toponimlər təkcə areal baxımdan deyil, linqvistik və digər cəhətdən də olduqca maraqlıdır. Azərbaycan toponimlərinin istər respublika daxilində, istərsə də başqa respublikalarda və xaricdə yayılma səbəblərinin araşdırılması, tədqiq edilməsi dilçilik və tarixşünaslıq üçün çox

mühüm faktlar verə bilər.

Azərbaycan dilindəki areal toponimlər respublikamızın bir çox rayonunun ərazisində yayılmışdır. Bu toponimlərin kəmiyyəti də təbii olaraq müxtəlifdir. Belə ki, statistik hesablamalar göstərir ki, bəzi areal toponimlər iki obyektin adını bildirir, bəziləri isə iyirmi-iyirmi iki yerin adı kimi işlənir.

Azərbaycan ərazisində *Təzəkənd*, *Yenikənd*, *Qaradağlı*, *Muğanlı*, *Şıxlar* toponimləri daha geniş yayılmış onomastik vahidlərdir. Bəzi Azərbaycan toponimlərinin Gürcüstan ərazisində geniş yayıldığına da rast gəlmək olur. Məsələn, *Muğanlı* bir neçə kəndin adıdır: *Muğanlı*, *Kirəc Muğanlı*, *Yor Muğanlı* və s. *Saatlı* toponimi Gürcüstan ərazisinin Oni və Baş keçid rayonlarında da kənd adlarıdır. Bədii və televiziya filmlərində bu toponimlərə rast gəlmək mümkündür.

Nəticə

Aparadığımız təhlillərə əsasən demək olar ki, areal coğrafi ad başlıca olaraq üç səbəbdən yayılmışdır: 1) eyni bir qəbilə, tayfaya mənsub əhalinin müxtəlif yerlərdə məskən salması; 2) yeni ictimai quruluşla bağlı olaraq müxtəlif ərazidə eyni ad qoymadan istifadə; 3) adların təsadüfdən üst-üstə düşməsi.

Respublikamızda 43 yaşayış məntəqəsi “Yenikənd” “Təzəkənd” adlanır. Həmin adlardakı yenilik, təzəlik anlayışları artıq öz dövrünü keçirmişdir. İndi həmin kəndlərin bəzisinin 80-90 illik tarixi vardır. Buna görə də onlara şair və yazıçı, əmək adamları dövlət xadimlərinin adları ilə əlaqəli yeni ad vermək vaxtı çoxdan çatmışdır.

Ədəbiyyat

Никонов, А.В. 1975. «Состояние и задачи ономастических исследований Кавказа». *Вопросы языкознания* 4: 45. Москва.

Bədii filmlər

1. “Fətəli xan”. 1947.
2. “Qəzəlxan”. 1991.
3. “Ağ atlı oğlan”. 1995.
4. “Qaçaq Nəbi”. 1980.
5. “Girov”. 2003.
6. “Süd dişinin ağrısı”. 1987.
7. “Böyük dayaq”. 1962.
8. “Qoca palıdın nağılı”. 1984.
9. “Küçələrə su səpmişəm”. 2004.
10. “Neft və milyonlar səltənətində”. 1982.
11. “Gün keçdi”. 1971.

Sənədli televiziya filmləri

1. "Həqiqətin anı". 1978.
2. Göy-göl. 2016.
3. "Muğan". 1982.
4. "Bakı gecələri". 1989.
5. "Bakı toyları". 2007.
6. "İncəsənətin Bakı ünvanı". 2020.
7. "Qalaaltı". 1996.
8. "Suqovuşan". 2021.
9. "İstisu". 2021.
10. "Doğma ocağım mənim". 1993.
11. "Meyvəçilik". 1998.
12. "Udinlər". 1991.
13. "Ordubad". 1997.

Azerbaijani toponyms in the language of cinema

Fuzuli Mustafayev¹

Abstract

The article is devoted to Azerbaijani toponyms in the language of cinema. According to research, place names as a linguistic fact have their own characteristics. One of the important issues of linguistics is the emergence, development and refinement of their features.

From the analysis carried out in the article, it can be seen that the main background of toponyms in the territory of Azerbaijan is made up of onomastic units related to our native language. There is no territory without toponyms of the Azerbaijani language.

It is noted that the Azerbaijani toponyms are based on different groups of words in the lexicon of our language. Genetic and ethnolinguistic analysis of these toponyms shows that at different times there were certain trends in the naming of geographical objects.

The article provides information about the groups of toponyms: anthroponyms, ethnotoponyms, hydrotoponyms, zootoponyms, phyto-toponyms, socio-political toponyms, memoir-memorable toponyms, cosmotoponyms, descriptive toponyms.

¹ *Fizuli N. Mustafayev* Fizuli – Ph.D. in philology, Associate Professor, leading researcher of the Department of Applied Linguistics, Institute of Linguistics named after Nasimi ANAS.

E-mail: mustafayev.fizuli8@gmail.com

ORCID ID: 0009-0001-0005-8507

For citation: Mustafayev, F.N. 2023. "Azerbaijani toponyms in the language of cinema". *Uzbekistan: Language and Culture* 2: 69–84.

The article also provides information about the types of toponyms. They consist of oikonyms, urbanonyms, horonyms, oponyms and dromonims.

The article also provides information about the toponyms of the area. Studies show that in the language of cinema there are toponyms denoting only the name of an object. The article uses relevant literature, feature films and documentaries.

Key words: *toponyms, onomastic landscape zoonyms, hydronyms, limnonyms, patamonyms, gelonyms, oceanonyms, pelagonyms.*

References

Nikonov A.V. 1975. «Sostoyanie i zadachi onomasticheskix issledovaniy Kavkaza». *Voprosi yazikoznaniya* 4: 45. Moskva.

Films

1. "Fatali khan". 1947.
2. "Gazelkhan". 1991.
3. "Ag atli oglan". 1995.
4. "Gachaq Nabi". 1980.
5. "Girov". 2003.
6. "Sud dishinin aghrisi". 1987.
7. "Boyuk dayaq". 1962.
8. "Goca palidin nagili". 1984.
9. "Kuchelere su sepmishem". 2004.
10. "Neft ve milyonlar seltenetinde". 1982.
11. "Gun kechdi". 1971.

Documentary TV Films

1. "Haqiqatin ani". 1978.
2. Goy-gol. 2016.
3. "Mughan". 1982.
4. "Baki geceleri". 1989.
5. "Baki toyları". 2007.
6. "İncesenetin Baki unvani". 2020.
7. "Qalaalti". 1996.
8. "Suqovushan". 2021.
9. "İstisu". 2021.
10. "Doghma ocagım benim". 1993.
11. "Meyvechilik". 1998.
12. "Udinler". 1991.
13. "Ordubad". 1997.

MAQOLA TAQDIM QILISH TALABLARI

O'zbekiston: til va madaniyat (O'zTM) – zamonaviy O'zbekiston (sobiq Turkiston) bilan bog'liq bevosita Markaziy Osiyo mintaqasini birlashtiradigan til, tarix, san'at, etnografiya, madaniyat va ijtimoiy fanlar sohalarini qamrab olgan ilmiy jurnaldir. O'zTM munozarali, zamonaviy, innovatsion, konseptual jihatdan qiziqarli, original mavzudagi ilmiy tadqiqotlarni nashr qiladi. Jurnal lingvistika, adabiyotshunoslik, tarjimashunoslik, din, falsafa, ilohiyot, fan, ta'lim, metodika, sotsiologiya, psixologiya, tarix, madaniyat, san'at, etnologiya, etnografiya, antropologiyaga oid ilmiy yo'nalishdagi maqolalar va taqrizlar hamda konferensiya hisobotlarini qabul qiladi.

I. Maqola taqdim etish uchun umumiy talablar

Qo'lyozmalar o'zbek, ingliz, rus, fors, shuningdek, boshqa turkiy tillarda ham qabul qilinadi. Agar muallif o'z maqolasini jurnalning muayyan sonida nashr ettirmoqchi bo'lsa, unda qo'lyozma jurnal nashridan kamida besh oy oldin taqdim etilishi lozim.

Qo'lyozmalar MS Word (.doc) formatida (uzlangcult@gmail.com) elektron pochta-siga yuboriladi. Iqtiboslar va izohlar uchun MS Word menejerini qo'llash mumkin.

Barcha qo'lyozmalar tahririyatga muallif (mualliflar) haqidagi qisqacha ma'lumot bilan taqdim etiladi.

Asosiy matn *Times New Roman* shrifti, 14 hajm, satr oralig'i 1 interval, hoshiyalar chapdan 3 sm, o'ngdan 1,5 sm, yuqori va pastdan 2 sm bo'lishi kerak.

Maqolalar *The Chicago Manual of Style, 16th Edition* formatida shakllantiriladi. Maqola matni 3 000–5 000 so'zdan iborat bo'lishi kerak.

O'zbek va ingliz tillarida 100–150 so'zdan iborat abstrakt (annotatsiya) va 5–10 so'zdan kam bo'lmagan kalit so'zlar (o'zbek va ingliz tillarida). Abstraktda maqolaning qisqacha mazmuni va dolzarbligi, tadqiqot natijalari aks etishi lozim.

Adabiyotlar ro'yxati 5 sahifadan oshmasligi kerak.

Kitobga taqriz (ingliz yoki boshqa tillarda bo'lishi mumkin) 1500 so'zdan oshmasligi talab etiladi.

Taqriz formati: 1) sarlavha: kitob nomi, muallif (mualliflar), nashr qilingan shahar: nashriyot nomi, nashr yili, sahifasi soni. Narxi, ISBN raqami, (qattiq/yumshoq muqova); 2) taqriz so'ngida: taqrizchining F.I.O., ish joyi, pochta manzili.

II. Maqola bo'limlarini rasmiylashtirish

Maqola nomi – normal harflarda, to'q bo'yoqda, 16 hajm.

Maqola nomi o'zbek va ingliz tillarida (agar maqola boshqa tilda yozilgan bo'lsa, maqola yozilgan til va ingliz tilida) beriladi.

Maqola kirish, asosiy qism bo'limlari va xulosadan tashkil topadi.

Maqola bo'limlari sarlavhasi – to'q bo'yoqda, 14 hajm.

III. Maqolada tarjimalardan foydalanish

Boshqa tillardagi matn yoki boshqa manbalar tarjimoni aniq ko'rsatilishi kerak. Agar matn maqola muallifi tomonidan tarjima qilingan bo'lsa, u holda "tarjima muallifniki"

shaklida beriladi.

Rasmiy nashrdan olingan tarjima-matn tahrir qilinmaydi.

Zarur holatda tarjima matnga sana, turli diakritik belgilar va boshqa elementlar kiritilishi mumkin.

Tarjima qilingan matn olingan manba nomi asl holicha beriladi. Zarur deb topilsa, uning nomi qavs ichida berilishi mumkin.

Geografik nomlar tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Tashkilotlar nomi tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Davr nomi rasmiy qabul qilingan shaklda beriladi.

IV. Ko'chirma va tarjima parchaning berilishi

Manbadan olingan ko'chirma parcha asosiy matndan 1 qator tashlab ajratiladi, satr oralig'i 1 interval, markazda, 12 hajmda yoziladi.

Ko'chirmaning tarjimasi qavs ichida () satr boshidan yozilishi kerak. Bunday ko'chirma *Times New Roman* shrift, 12 hajm, normal yozuvda beriladi.

V. Havola va izohlar berish

Manbaga havola matn ichida to'rtburchak qavsda [] beriladi. Havola qilingan manbalar bir nechta bo'lsa, ular nuqtali vergul (;) bilan ajratiladi.

Izohlar tegishli sahifa pastida, tartib raqami bilan joylashtiriladi.

VI. Qo'lyozma (toshbosma) manbalar va nashr etilgan asarlar bibliografiyasi

Bibliografiyada muallif yoki asar nomi satr boshidan, boshqa barcha qatorlari xatboshidan yoziladi. Adabiyotlar *bibliografiyada* o'zbek lotin alifbosi tartibida ko'rsatiladi.

VII. Qo'lyozma va toshbosma manbalar bibliografiyasi

Qo'lyozma yoki toshbosma manbalarni bibliografiyada o'zi yozilgan grafikada berish maqsadga muvofiq. Lotin alifbosidagi transliteratsiyasini berish ham mumkin. Ba'zan qo'lyozma asarning nomi muallif ismidan oldin yozilishi ham mumkin.

Muallif nomi. Ko'chirilgan asr (agar mavjud bo'lsa). Asar nomi. Qo'lyozma (toshbosma): saqlanayotgan joy, inventar raqam.

Xondamir. XV asr. Makorim ul-axloq. Qo'lyozma: O'zFASHI, № 742.

VIII.1. Kitoblar uchun

Bibliografiyada:

Familiya, ism. Nashr yili. *Kitob nomi*, Shahar: Nashriyot nomi.

Qudratullayev, Hasan. 2018. *Boburning adabiy-estetik olami*. Toshkent: Ma'naviyat.

Matnda kitobga havola:

[Familiya kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Qudratullayev 2018, 99]

Agar bir muallifning bir yilda nashr qilingan kitoblaridan foydalanilgan bo'lsa, bibliografiyada kitobning nashr yili o'zbek lotin alifbosi harflari bilan ajratilib ko'rsatiladi.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (a). *Alisher Navoiy: manbalarning qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili*. Toshkent: Akademnashr.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (b). *O'zbek adabiyotining falsafiy sarchashmalari*. Toshkent: Akademnashr.

Matnda kitobga havola:

[Familiya, kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 2011 (a), 99]

[Sirojiddinov 2011 (b), 67]

Ikki muallif tomonidan yozilgan kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Abdurahmonov, G'anijon, Alibek Rustamov. 1984. *Navoiy tilining grammatik xususiyatlari*. Toshkent: Fan.

Matnda kitobga havola:

[Familiya va Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdurahmonov, Rustamov 1984, 52]

Agar kitobning uch va undan ortiq mualliflari bo'lsa, bibliografiyada barcha mualliflarning ismlari to'liq yoziladi. Bunday kitobga havola qilinganda birinchi muallif ismi yoziladi va "boshqalar" deb ko'rsatiladi.

[Familiya va boshqalar kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Vohidov va boshqalar 2010, 847]

Kitob yoki to'plam maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Kitob yoki to'plam nomi*, Ism Familiya, Ism Familiya muharrirligida, maqola sahifasi raqamlari. Shahar: Nashriyot.

Abdug'afurov, Abdurashid. 2016. "Badoye' ul-bidoya"ning tuzilish sanasi". *XX asr o'zbek mumtoz adabiyotshunosligi*, Olim To'laboyev muharrirligida, 174–184. Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi.

Matnda kitob yoki to'plam maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdug'afurov 2016, 176]

Elektron shaklda nashr qilingan kitoblar uchun:

Elektron kitobning bir nechta formati bo'lsa, bibliografiyada foydalanilgan format ko'rsatiladi. Elektron kitobning internet manzili (URL) hamda shu manba olingan sana ko'rsatilishi lozim.

Elektron kitobni bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. URL. Foydalanilgan sana.

Mamatov, Ulug'bek. 2018. *O'zbekiston madaniyatida tarixiy janrdagi tasviriy san'at asarlari*.

Toshkent: Mumtoz so'z. <https://kitobxon.com/uz/catalog/sanat/>. 12.03.2019.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Mamatov 2018, 11]

Ikki muallif tomonidan yozilgan elektron kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. Internet adres (URL).

Sirojiddinov, Shuhrat va Sohiba Umarova. 2017. *O'zbek matnshunosligi qirralari*. Chikago: Chikago universiteti nashriyoti. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders/>.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 2017, 19-hujjat]

VIII.2. Jurnal maqolasi uchun

Chop etilgan jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi". *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari.

Mahmudov, Nizomiddin. 2013. "Termin, badiiy so'z va metafora". *O'zbek tili va adabiyoti* 4: 3 – 8. Toshkent.

Matnda jurnal maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Mahmudov, 2013, 5]

Elektron jurnal uchun:

Elektron jurnal uchun jurnalning DOI manzili ko'rsatiladi. Agar DOI manzili mavjud bo'lmasa, internet adresi ko'rsatilishi kerak (URL). DOI – bu o'zgarmas ID bo'lib, internet tarmoqlarining elektron adreslari tizimiga ulangan, ya'ni manbani boshqaruvchi <http://dx.doi.org/> manzildir.

Elektron jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari. DOI adres (yoki URL).

Aminov, Hasan. 2018. "O'zbekiston san'atida temuriylar siymosi". *O'zbekistonda xorijiy tillar* 2: 246 – 253. doi: 10.36078/1596780051.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

VIII.3. Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal uchun

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasiga havola matn shaklida beriladi (masalan, Muhammadjon Imomnazarovning 27.02.2005dagi “O‘zbekiston adabiyoti va san’ati” gazetasida chop etilgan maqolasida aytilganidek...); odatda, bunday manbalar umumiy adabiyotlar ro‘yxatida keltirilmaydi. Agar keltirilsa, kitoblarga qo‘yiladigan talablarga asosan beriladi.

Agar onlayn maqolaga havola berilayotgan bo‘lsa, uning internet manzili (URL), maqola olingan sana ko‘rsatilishi kerak.

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. “Maqola nomi.” *Gazeta-Jurnal nomi*, nashr sanasi.

Imomnazarov, Muhammadjon. 2005. “Jomiy “Xamsa” yozganmi?.” *O‘zbekiston adabiyoti va san’ati*, January 25.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Imomnazarov 2005, 4]

Elektron gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. “Maqola nomi.” *Jurnal nomi*, nashr sanasi. Internet adres.

Jabborov, Rustam. 2019. “Navoiyning Tabrizda yashagan xorazmlik kotibi”. *UZA: O‘zbekiston Milliy axborot agentligi*, 08.12. <https://uza.uz/uz>.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Jabborov 2010, 17]

Maqola so‘ngida foydalanilgan adabiyotlar o‘zbek lotin alifbosi tartibida beriladi. Adabiyotlar ro‘yxati ikki qismdan iborat bo‘lishi, birinchi qismda foydalanilgan adabiyot chop etilgan grafikada yuqorida ko‘rsatilgan shaklda rasmiylashtirilishi, ikkinchi qismda esa barcha foydalanilgan adabiyotlar o‘zbek lotin alifbosida berilishi talab qilinadi. Misol uchun:

Adabiyotlar

Баранов, Х.К. 1958. Арабско – русский словарь. Москва: Наука.

Adabiyotlar

Baranov, X.K. 1958. Arabsko – russkiy slovar. Moskva: Nauka.

Maqolani rasmiylashtirish talablarining ingliz tilidagi variantini “The Chicago Manual of Style, 16th Edition” qo‘llanmasi yoki <https://www.chicagomanualofstyle>. havolasidan ko‘rib olishingiz mumkin.

GUIDELINES FOR CONTRIBUTORS

Uzbekistan: language and culture is an academic journal, publishing research in linguistics, history, literature, translation studies, arts, ethnography, philosophy, anthropology and social studies. We aim to publish cutting edge, innovative, conceptually interesting, original case studies and new research, which shape and lead debates in multifaceted studies. We do not publish economic analyses or policy papers. Any opinions and views expressed in publications are the opinions and views of the authors, and the publishers are not responsible for the views/ reviews of the contributors.

The journal is published four times a year. The language of articles can be English, Russian and Uzbek. Other Turkic languages are also welcomed. In addition to research articles, the journal welcomes book reviews, literature overviews, conference reports and research project announcements.

1. General

- Submission Guideline

1. Manuscripts may be submitted at any time during the year. However, if the author wishes to have his/her manuscript published in a certain issue of the journal, the submission should be made at least five months in advance of the proposed publication date.

2) Manuscripts should be submitted by email (uzlangcult@gmail.com) as an attachment in MS Word document (.doc) format and use MS Word Source.

3) All manuscripts should be submitted with a cover page including an email address, a mailing address and a short introduction about the author(s) /contributor(s)'.

2. Manuscript format

1) The main texts should be written in Times New Roman font, 12 point, and single-spaced in 44 pagination with 1-inch margins.

2) Submissions must follow the author-date system of *The Chicago Manual of Style*, 16th Edition.

3) Quotations are given in brackets in the text.

4) A research article should normally be no more than 9,000 words in length, including the following contents:

- an abstract of 150-200 words (in English, Russian, and Uzbek) and seven to ten keywords;

- a list of references of no more than five (5) pages;

- tables and figures, if any.

5) A book review should generally be about 1,500 English words (or other languages) in length, and must include the heading and closing in the following format:

- Heading: *Title of the Book*. By Author's Name(s). City of Publication: Publisher Name, Year. pp. Price, ISBN:, (hardcover/paperback).

- Closing: Book reviewer's name, affiliation and postal address at the end.

6) Style Points Headings. Limit: Four levels.

Level 1. Title Style (e.g. the first letter of each word upper case, except prepositions), Bold, and 14 point.

Level 2. Title Style, Italics, 14 Point.

Level 3. Modified “down” style (first letter upper case, or first letter of first two words if the first word is an article), Bold, and 12 point.

Level 4. Modified down style, Bold, 11 point.

3. Style and Usage

1) Translation

- Translated excerpts from classical texts or non-English sources should be annotated with clarification of its original/published language and translator. Likewise, “Author’s own” translations of quoted texts should be noted as such.

- The author is expected to provide an English translation of key terms in the work, rather than a translator without expertise in the subject.

- Excerpts or quoted texts from published translation will not be edited. However, UzLC editors may query or modify translations of key terms or texts provided by the author.

- Where necessary, short supplementary information such as dates, an item in its original characters, or the Romanized form of a non-English item, may be included.

- Names of foreign publishers, and titles of sources published in a foreign language should primarily appear in Romanized form without translation. However, if necessary, a translation may be added in brackets ([]).

2) Names and Terms

- Place Names (foreign):

Designation for division of areas should be either translated or hyphenated after the given area name.

Designation for geographical/structure names are not hyphenated, and appear without the equivalent English term.

Institutional names are considered proper nouns. Their names should appear following the preference of the individual institutions.

3) The descriptive designation of a period is usually lowercase, except for proper names or traditionally capitalized terms.

4. Quotation

1) Block Quotations:

- A block quotation should start with double line spacing and an indentation from the left margin. From the second paragraph of the block quotation, additional paragraph indentation is needed.

Texts in block quotation should be written in Times New Roman 10 pts., and not be entirely italicized.

5. Others

1) There is one space after sentence punctuation and not two.

2) The end parenthesis, closing quotation mark, and footnote numbers come after the sentence punctuation.

3) For parentheses within parentheses, use brackets ([]).

6. Basic Citation Format

The following examples illustrate citations using the **author-date** system. Each example of a reference list entry is accompanied by an example of a corresponding parenthetical citation in the text. For more details and many more examples, see chapter 15 of *The Chicago Manual of Style*.

BOOK

Reference List (hanging indent):

Pollan, Michael. 2006. *The Omnivore's Dilemma: A Natural History of How Eating Has Evolved*. New York: Penguin.

In Text Cite:

[Pollan 2006, 99–100]

Reference List (hanging indent):

Ward, Geoffrey C., and Ken Burns. 2007. *The War: An Intimate History, 1941–1945*. New York: Knopf.

In Text Cite:

[Ward and Burns 2007, 52]

For four or more authors, list all of the authors in the reference list; in the text, list only the first author, followed by et al. (“and others”):

[Barnes et al. 2010, 847]

Reference List (hanging indent) book chapter:

Kelly, John D. 2010. “Seeing Red: Mao Fetishism, Pax Americana, and the Moral Economy of War.” In *Anthropology and Global Counterinsurgency*, edited by John D. Kelly, Beatrice Jauregui, Sean T. Mitchell, and Jeremy Walton, 67–83. Chicago: University of Chicago Press.

In Text Cite:

[Kelly 2010, 77]

Chapter of an edited volume originally published elsewhere (as in primary sources):

Reference List (hanging indent) book originally published elsewhere:

Cicero, Quintus Tullius. 1986. “Handbook on Canvassing for the Consulship.” In *Rome: Late Republic and Principate*, edited by Walter Emil Kaegi Jr. and Peter White. Vol. 2 of *University of Chicago Readings in Western Civilization*, edited by John Boyer and Julius Kirshner, 33–46. Chicago: University of Chicago Press. Originally published in Evelyn S. Shuckburgh, trans., *The Letters of Cicero*, vol. 1 (London: George Bell & Sons, 1908).

In Text Cite:

[Cicero 1986, 35]

BOOK PUBLISHED ELECTRONICALLY

If a book is available in more than one format, cite the version you consulted. For books consulted online, list a URL; include an access date only if one is required by your discipline. If no fixed page numbers are available, you can include a section title or a

chapter or other number.

Reference List (hanging indent):

Austen, Jane. 2007. *Pride and Prejudice: A Novel in Five Books*. New York: Penguin Classics. Kindle edition.

In Text Cite:

[Austen 2007, 101]

Reference List (hanging indent):

Kurland, Philip B., and Ralph Lerner, eds. 1987. *The Founders' Constitution*. Chicago: University of Chicago Press. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders>

In Text Cite:

[Kurland and Lerner, chap. 10, doc. 19]

JOURNAL ARTICLE

Article in a print journal

In the text, list the specific page numbers consulted, if any. In the reference list entry, list the page range for the whole article.

Reference List (hanging indent):

Weinstein, Joshua I. 2009. "The Market in Plato's Republic." *Classical Philology* 104:439–58.

In text cite:

[Weinstein 2009, 440]

Article in an online journal

Include a DOI if the journal lists one. A DOI is a permanent ID that, when appended to <http://dx.doi.org/> in the address bar of an Internet browser, will lead to the source. If no DOI is available, list a URL. Include an access date only if one is required by your discipline.

Reference List (hanging indent):

Kossinets, Gueorgi, and Duncan J. Watts. 2009. "Origins of Homophily in an Evolving Social Network." *American Journal of Sociology* 115:405–50. doi:10.1086/599247.

In text cite:

[Kossinets and Watts 2009, 411]

Article in a newspaper or popular magazine

Newspaper and magazine articles may be cited in running text ("As Sheryl Stolberg and Robert Pear noted in a New York Times article on February 27, 2010..."); they are commonly omitted from a reference list. The following examples show more formal versions of the citations. If you consulted the article online, include a URL; include an access date only if your discipline requires one. If no author is identified, begin the citation with the article title.

Reference List (hanging indent):

Mendelsohn, Daniel. 2010. "But Enough about Me." *New Yorker*, January 25.

In text cite:

[Mendelsohn 2010, 68]

Reference List (hanging indent):

Stolberg, Sheryl Gay, and Robert Pear. 2010. "Wary Centrists Posing Challenge in Health Care Vote." *New York Times*, February 27. <http://www.nytimes.com/2010/02/28/us/politics/28health.html>.

In text cite:

[Stolberg and Pear 2010, 12]

WEBSITE

A citation to website content can often be limited to a mention in the text ("As of July 19, 2008, the McDonald's Corporation listed on its website . . ."). If a more formal citation is desired, it may be cited as in the examples below. Because such content is subject to change, include an access date or, if available, a date that the site was last modified. In the absence of a date of publication, use the access date or last-modified date as the basis of the citation.

Bibliography (hanging indent):

Google. 2009. "Google Privacy Policy." Last modified March 11. <http://www.google.com/intl/en/privacypolicy.html>.

In text cite:

[Google 2009]

Reference List (hanging indent):

McDonald's Corporation. 2008. "McDonald's Happy Meal Toy Safety Facts." <http://www.mcdonalds.com/corp/about/factsheets.html>.

In text cite:

[McDonald's 2008]

Jurnal 2017-yil 26-oktyabrda O'zbekiston Respublikasi Matbuot
va axborot agentligi tomonidan 0936-raqam bilan ro'yxatdan o'tgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy Attestatsiya Komissiyasi tomonidan
filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc)
dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalari chop etilishi lozim bo'lgan ro'yxatga
kiritilgan (30.10.2021. № 308/6).

Tahririyatga kelgan maqolalar mualliflarga qaytarilmaydi.

Manzil: Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos
Hojib ko'chasi 103-uy.
Telefonlar: +99871 281-45-11, +99871 281-41-93.
Website: www.uzlc.navoiy-uni.uz
E-mail: uzlangcult@gmail.com

Bosishga 30.06.2023-yilda ruxsat etildi.
Bichimi 70x100 1/16, Ofset bosma. "Cambria" garniturasida.
Shartli b.t. 7,51. Nashr b.t. 7,62.

"O'zbekiston: til va madaniyat" jurnali tahririyatida
tayyorlandi va sahifalandi.
"YASHNOBOD NASHR" bosmaxonasida chop etildi.
Adadi 300 nusxa. Buyurtma №2.
Bosmaxona manzili: Toshkent shahar Yashnobod tumani,
58-a harbiy shaharcha.